

MONIKA CEPIL* DAGMARA SÓJKA**

Zarys charakterystyki Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy i Miasta Szadek

STRESZCZENIE | Głównym celem tekstu było przeanalizowanie obiektów uwzględnionych w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy i Miasta Szadek. Zachętą do podjęcia rozważań było także chęć przedstawienia mieszkańcom analizowanych miejscowości oraz ogółowi społeczeństwa statystycznego zestawienia obiektów dziedzictwa kulturowego w miejsko-wiejskiej gminie Szadek. W tekście skorzystano z m.in. metody kwerendy urzędowej. W manuskrypcie zobrazowano miejsko-wiejską gminę Szadek na tle Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy i Miasta Szadek. W analizowanej jednostce administracyjnej współcześnie dominują zabytki z XIX w. i XX w. Najstarsze wpisane obiekty pochodzą z XIII w. i XIV w. Najwięcej eksponatów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków znajdują się w Szadku. W Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy i Miasta Szadek dominują domy oraz zabudowania dworsko-parkowo-folwarczne.

SŁOWA KLUCZOWE | Gminna Ewidencja Zabytków, Szadek, Miejsko-wiejska Gmina Szadek

Draft of the Characteristics of the Municipal Register of Monuments of the Commune and City of Szadek

SUMMARY | The main purpose of the text was to analyze the objects included in the Municipal Register of Monuments of the Commune and City of Szadek. Another incentive to undertake the considerations was the desire to present to the

* Monika Cepil, dr, adiunkt, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Wydział Nauk Ścisłych i Przyrodniczych, Instytut Geografii i Nauk o Środowisku, e-mail: monika.cepil@ujk.edu.pl, <https://orcid.org/0000-0003-2551-2566>

** Dagmara Sójka, mgr, doktorantka, Uniwersytet Łódzki, Szkoła Doktorska Nauk Społecznych Uniwersytetu Łódzkiego, e-mail: dagmara.sojka@edu.uni.lodz.pl, <https://orcid.org/0009-0005-1393-4915>

inhabitants of the analyzed localities and the general public a statistical listing of cultural heritage objects in the urban-rural municipality of Szadek. The text uses, among others, official inquiry methods. The manuscript presents the urban-rural commune of Szadek against the background of the Municipal Register of Monuments of the Commune and the City of Szadek. Monuments from the 19th and 20th centuries dominate the analyzed administrative unit. The oldest inscribed objects date back to the 13th and 14th centuries. The Commune Register of Monuments of the Commune and City of Szadek is dominated by houses and manor-park-farm complexes.

KEYWORDS | Municipal Register of Monuments, Szadek, Urban-rural commune Szadek

Słowo zabytek według najstarszych opracowań odnosiło się zawsze do nieruchomości, np. obiektów architektury, szkół, fortec, pałaców, kościołów i klasztorów¹. Zachowanie i ochrona zabytków leżące w interesie społecznym przyczyniają się do utrzymania więzi pomiędzy przeszłymi i przyszłymi pokoleniami oraz wzmacniania poczucia tożsamości regionalnej². Współcześnie zasady opieki i ochrony nad zabytkami regulują przepisy ustawy z dnia 23 lipca 2003 r.³, według której jednym z elementów ochrony zabytków jest Gminna Ewidencja Zabytków (skrót GEZ) założona dla każdej gminy w Polsce, w tym także dla miejsko-wiejskiej Gminy Szadek.

Aspekty związane z elementami przestrzennymi widniejącymi w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Szadek były do tej pory wzmiankowane w pracach np. Kopacki, Nowak⁴, Kopacki⁵, Czyżewski⁶, ale nie zawsze

1 M. Jankowska-Sabat, *Zabytek nieruchomy a dziedzictwo architektoniczne. Uwagi w związku z ratyfikacją konwencji o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy*, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Przegląd Prawa i Administracji” 2012, nr 3440/88, s. 25.

2 Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi, Zespół Środowiska i Krajobrazu, *Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2020–2023*, Łódź 2020, s. 6.

3 Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Dz.U. z 2003 r., nr 162, poz. 1568.

4 R. Kopacki, A. Nowak, *Założenie dworsko-folwarczno-parkowe w Prusinowicach*, „Biuletyn Szadkowski” 2004, t. 4, s. 31–45.

5 R. Kopacki, *Szadkowski rynek – zarys uwarunkowań „rozwoju”*, „Biuletyn Szadkowski” 2003, t. 3, s. 119–126; R. Kopacki, *Założenie dworsko-parkowe w Dziadkowicach*, „Biuletyn Szadkowski” 2005, t. 5, s. 179–188.

6 B. Czyżewski, *Cmentarz wojenny w Szadkowicach – próba identyfikacji poległych żołnierzy na podstawie zachowanych nagrobków*, „Biuletyn Szadkowski” 2022, t. 22, s. 25–71; B. Czyżewski, *Kwatera wojenna z I wojny światowej na cmentarzu ewangelicko-augsburskim w Szadku*, „Biuletyn Szadkowski” 2023, t. 23, s. 33–54.

zawierano w nich informacje, że owe obiekty są ujęte w GEZ. Brak natomiast opracowań, które ukierunkowane byłyby na kwestie odnoszące się do charakterystyki zasobów dziedzictwa kulturowego Miasta Szadek i jego okolic, z tego względu postanowiono bliżej przyjrzeć się temu problemowi. Za cel tekstu przyjęto: przeanalizowanie obiektów uwzględnionych w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy i Miasta Szadek. Motywacją podjęcia tematu było również przedstawienie mieszkańcom analizowanych miejscowości oraz ogółowi społeczeństwa statystycznego zestawienia obiektów dziedzictwa kulturowego w miejsko-wiejskiej gminie Szadek.

Na potrzeby tekstu skorzystano z kilku metod badawczych. W pierwszym etapie badań przeprowadzono stacjonarne kwerendy urzędowe w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Łodzi i przeanalizowano informacje zawarte w Kartach Adresowych Zabytków mieszczących się w obrębie miejsko-wiejskiej Gminy Szadek. Następnie podjęto się wykonania internetowych kwerend urzędowych, co doprowadziło do odnalezienia wykazu obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy i Miasta Szadek, który stanowi załącznik do Zarządzenia nr 20/2021 Burmistrza Gminy i Miasta Szadek z dnia 3 marca 2021 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy i Miasta Szadek⁷. Wykaz ten okazał się głównym źródłem wykorzystanym w pracach nad poniższym tekstem. Analizie podlegały wszystkie elementy przestrzenne widniejące w powyższym dokumencie. W badaniach korzystano również z metody statystycznej polegającej na przeliczeniu procentów i liczby poszczególnych obiektów należących do wytypowanych przez autorki grup⁸.

Poniższe rozważania obejmują współczesny obszar miejsko-wiejskiej Gminy Szadek⁹.

7 Zarządzenie nr 20/2021 Burmistrza Gminy i Miasta Szadek z dnia 3 marca 2021 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy i Miasta Szadek, https://szadek.biuletyn.net/fls/bip_pliki/2021_10/BIPF5CE25FD5B4584Z/Zarzadzenie_NR_2021_Burmistrza_Gminy_i_Miasta_Szadek_z_dnia_03_marca_2021_r._w_sprawie_przyjecia_Gminnej_Ewidencji_Zabytkow_Gminy_i_Miasta_Szadek.pdf [dostęp 25.05.2024].

8 M. Mazur, *Metoda kartograficzna jako źródło informacji w badaniach obszarów wiejskich*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Geographica Socio-Oeconomica” 2013, t. 13, s. 41–58.

9 M. Turczyn, *Szadek na tle podziałów administracyjnych Polski*, „Biuletyn Szadkowski” 2001, t. 1, s. 65.

Jak już wspomniano, obecnie zasady opieki i ochrony nad zabytkami regulują przepisy ustawy z dnia 23 lipca 2003 r.¹⁰, zgodnie z którymi każda gmina powinna posiadać opracowaną Gminną Ewidencję Zabytków¹¹. Jedną z podstaw do założenia Gminnej Ewidencji Zabytków stanowią zbiory Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków¹². Gminną Ewidencję Zabytków prowadzi wójt (burmistrz lub prezydent miasta) w formie zbioru Kart Adresowych Zabytków Nieruchomych¹³. Właściwie przygotowana i aktualizowana Gminna Ewidencja Zabytków jest wykazem cennych obiektów mieszczących się na terenie gminy i jednym ze źródeł danych do identyfikacji elementów dziedzictwa kulturowego¹⁴.

Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek została przyjęta w marcu 2021 r. W jej skład weszło 100 pozycji (ryc. 1)¹⁵, zlokalizowanych w miejscowościach: Szadek (44 obiekty), Prusinowice (9 obiektów), Wielka Wieś (6 obiektów), Przatów Górny (5 obiektów), Wilamów (5 obiektów), Dziadkowice (3 obiekty), Rzepiszew (3 obiekty), Sikucin (3 obiekty), Szadkowice-Ogrodzim (5 obiektów), Boczki (2 obiekty), Krokocice (2 obiekty), Przatówek (2 obiekty), Wola Krokocka (2 obiekty), Wola Łobudzka Folwark (2 obiekty), Boczki-Parcele (1 obiekt), Boczki Stare (1 obiekt), Grzybów (1 obiekt), Karczówek (1 obiekt), Lichawa (1 obiekt), Łobudzice (1 obiekt) i Wilamów-Parcele (1 obiekt)¹⁶. Dominują obiekty wybudowane w XIX w. (51%) oraz XX w. (45%), minimalny odsetek stanowią zabytki powstałe w XIV w. (3%) oraz XIII w. (1%).

¹⁰ Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków...

¹¹ A. Chabiera, A. Koziół, B. Skaldowski, *Dziedzictwo obok Mnie – poradnik zarządzania dziedzictwem w gminach*, Warszawa 2019, s. 21.

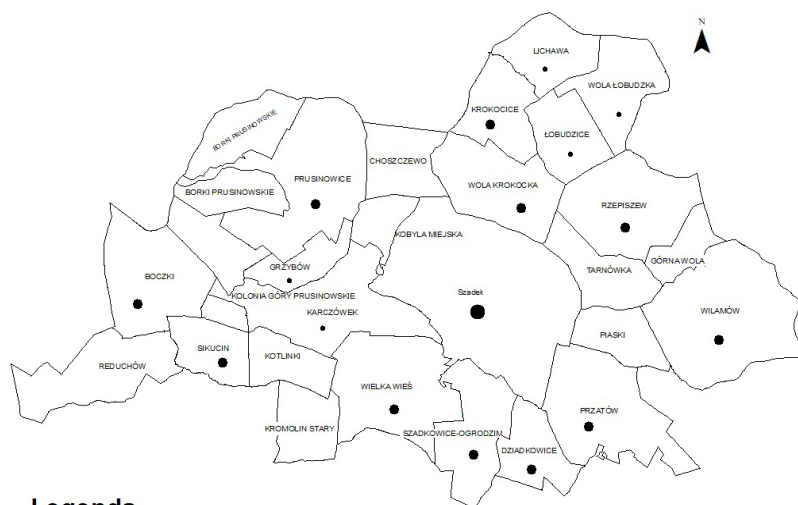
¹² Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego..., s. 12.

¹³ Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków...

¹⁴ J. Jasiński, *Analiza stanu zabytków nieruchomych oraz ograniczeń w zakresie ich obrotu rynkowego w Polsce*, „Acta Scientiarum Polonorum, Administratio Locorum” 2015, nr 14(2), s. 21–39; A. Chabiera, A. Koziół, B. Skaldowski, *Dziedzictwo obok Mnie...*, s. 21.

¹⁵ Zarządzenie nr 20/2021 Burmistrza Gminy i Miasta Szadek z dnia 3 marca 2021 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków...

¹⁶ Tamże.

Legenda

Liczba obiektów w sołectwie

1:1 000 000

- 1-3
- 4-6
- 7-44

Ryc. 1. Rozmieszczenie obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Szadek

Źródło: opracowanie własne

Największa koncentracja obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy i Miasta Szadek występuje w centrum Szadku. Na obszarach wiejskich najwięcej zabytków znajdujących się w rejestrze mieści się w Prusinowicach i Wielkiej Wsi. Brak pozycji umieszczonych w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy i Miasta Szadek wykazują m.in. wsie: Borki Prusinowskie, Choszczewo, Górna Wola, Góry Prusinowskie, Hamentów, Jamno, Kobyla Miejska, Kotliny, Kotlinki, Kromolin Stary, Piaski (Wola Przatowska), Reduchów i Tarnówka.

Najliczniejszą grupę obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków stanowią budynki mieszkalne (stanowiące 27% wszystkich obiektów Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy i Miasta Szadek). Zlokalizowane są one w Boczach, Krokocicach, Sikucinie, Szadku, Wilamowie i Woli Krokockiej. Pośród nich dominują te, wybudowane w XX w. W Szadku drewniane¹⁷

17 S. Kowara, *Budownictwo drewniane w Szadku*, „Biuletyn Szadkowski” 2009, t. 9, s. 136–153.

i murowane domy wpisane do GEZ mieszczą się m.in. przy ul. Kilińskiego¹⁸, ul. Kościelnej¹⁹, ul. Parczewskiego²⁰, ul. Piotrkowskiej²¹. W mieście, niektóre z domostw, oprócz funkcji mieszkaniowej, pełnią funkcję usługową lub handlową. Tego typu budynki znajdują się przy ul. Rynek²², ul. Kilińskiego, ul. Kościelnej, ul. Parczewskiego, ul. Piotrkowskiej, ul. Warszawskiej

-
- 18 Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta gminnej ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Szadek ul. Kilińskiego. Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 10/1841; Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Szadek ul. Kilińskiego, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 11/1841.
- 19 Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Szadek ul. Kościelna, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 14/1841; Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Szadek ul. Kościelna, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 15/1841; Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Szadek ul. Kościelna, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 16/1841.
- 20 Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Szadek ul. Parczewskiego, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 22/1841; Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Szadek ul. Parczewskiego, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 23/1841; Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Szadek ul. Parczewskiego, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 24/1841; Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Szadek ul. Parczewskiego, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 25/1841; Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Szadek ul. Parczewskiego, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 26/1841.
- 21 Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Szadek ul. Piotrkowska, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 29/1841; Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Szadek ul. Piotrkowska, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 32/1841; Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Szadek ul. Piotrkowska, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 33/1841.
- 22 Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalno-handlowy, Szadek ul. Rynek, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 34/1841; Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalno-handlowy, Szadek ul. Rynek, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 38/1841.

i ul. Wilamowskiej²³. W Szadku do GEZ wpisane są również zabudowania, które posiadają jedynie funkcję handlowo-usługową (bez funkcji mieszkaniowej). Według wyliczeń stanowią one 16% wszystkich jednostek mieszczących się w analizowanym dokumencie. Obiekty te znajdują się przy ul. Rynek²⁴ oraz ul. Warszawskiej²⁵. Na terenach wiejskich wszystkie zabudowania mieszkalne wpisane do GEZ pełnią tylko funkcje mieszkalną. Są to budowle drewniane, murowane oraz drewniano-murowane²⁶.

Kolejny zbiór pozycji ujętych w GEZ obejmują obiekty zlokalizowane w dawnych kompleksach dworsko-parkowo-folwarcznych (stanowiące 26% wszystkich obiektów Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy i Miasta Szadek), leżące w Boczkach, Dziadkowicach, Lichawie, Prusinowicach, Przatowie Górnym, Przatówku, Rzepiszewie, Wilamowie, Woli Krokockiej i Woli Łobudzkiej. Ekspozyty pochodzą z XIX w. i XX w.²⁷ Do Gminnej Ewidencji Zabytków z grupy założeń dworsko-parkowo-folwarcznych są wpisane takie elementy przestrzenne jak np. obora i silosy w Woli Łudzińskiej²⁸ oraz spichlerz i relikty

23 *Zarządzenie nr 20/2021 Burmistrza Gminy i Miasta Szadek z dnia 3 marca 2021 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków...*; P. Nowicki, *Struktura funkcjonalna placu rynkowego w Szadku*, „Biuletyn Szadkowski” 2019, t. 19, s. 107–121.

24 Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek handlowy, Szadek ul. Rynek, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 41/184I; Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek handlowy, Szadek ul. Rynek, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 42/184I; Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek handlowy, Szadek ul. Rynek, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 46/184I.

25 Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek handlowy, Szadek ul. Warszawska, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 58/184I.

26 Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Boczki, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 78/184I; Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Grzybów, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 86/184I; Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Krokocice, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 89/184I.

27 *Zarządzenie nr 20/2021 Burmistrza Gminy i Miasta Szadek z dnia 3 marca 2021 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków...*

28 Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Zabytku Nieruchomego, Obora w relikcie zespołu dworskiego w Woli Łobudzkiej Folwark, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019; Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Zabytku Nieruchomego, Silosy

parku dworskiego w Boczkach²⁹. Spośród wszystkich zewidencjonowanych obiektów w grupie założeń dworsko-parkowo-folwarcznych dominują relikty dawnych parków dworskich, dwory, spichlerze, stodoły i obory³⁰. Najwięcej pojedynczych elementów zagospodarowania przestrzennego widniejących w rejestrze mieści się w dawnym założeniu w Prusinowicach³¹, natomiast najmniej w Lichawie, Wilamowie i Woli Krokockiej³². Około 5% wszystkich pozycji w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy i Miasta Szadek stanowią obiekty przemysłowe mieszczące się w zespołach dworsko-parkowo-folwarcznych i są to m.in. budynek gorzelnii z kominem z XIX w. w Prusinowicach³³ oraz lodownia z I poł. XIX w. w Przatowie Górnym³⁴.

Następną grupę, widniejącą w GEZ, obejmują obiekty sakralne. Rozważania zaczniemy od cmentarzy, które stanowią 8% wszystkich pozycji w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy i Miasta Szadek (najwięcej ze zbioru obiektów sakralnych). Nekropolie wpisane do rejestru znajdują się w Szadku, Szadkowicach-Ogrodzim i Wielkiej Wsi. W Szadku w zestawieniu ujęto cmentarz przykościelny przy ul. Ogrodowej 2, jest to obiekt powstały w XIV w.³⁵ oraz cmentarz wojenny i mogiły zbiorowe z okresu I wojny świa-

w relikcie zespołu dworskiego w Woli Łobudzkiej Folwark, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.

- 29 Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Zabytku Nieruchomego, Spichlerz w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym w Boczkach – Parcele, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019; Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Zabytku Nieruchomego, Relikty parku w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym w Boczkach, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.
- 30 *Zarządzenie nr 20/2021 Burmistrza Gminy i Miasta Szadek z dnia 3 marca 2021 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków...*
- 31 Tamże; R. Kopacki, A. Nowak, *Założenie dworsko-folwarczno-parkowe...*, s. 31–45.
- 32 *Zarządzenie nr 20/2021 Burmistrza Gminy i Miasta Szadek z dnia 3 marca 2021 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków...*
- 33 Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Zabytku Nieruchomego, Budynek gorzelnii z kominem w Prusinowicach, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.
- 34 Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Zabytku Nieruchomego, Lodownia w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym w Przatowie Górnym, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.
- 35 Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Obiektu Nieruchomego, Cmentarz przykościelny w granicach trwałego ogrodzenia w zespole kościoła parafialnego w Szadku, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019; Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Obiektu Nieruchomego Niewypisanego do Rejestru Zabytków, Cmentarz przykościelny

towej³⁶. Z Szadkowicach-Ogrodzim w rejestrze figuruje nekropolia katolicka pw. św. Wawrzyńca z I poł. XIX w.³⁷ oraz cmentarz wojenny z 1914 r.³⁸ Z obrębu Wielkiej Wsi w GEZ uwzględniono następujące cmentarze: parafialno-grzebalny z II poł. XIX w.³⁹ wraz z ogrodzeniem z pocz. XX w.⁴⁰, ewangelicko-augsburski z XIX w.⁴¹ oraz cmentarz żydowski z I poł. XIX w.⁴² W GEZ widnieją także kapliczki stanowiące 7% wszystkich wpisanych zabytków. Kapliczki wzniesione w XIX w. i XX w. mieszczą się w miejscowościach: Boczki⁴³, Karczówek, Sikucin, Szadek⁴⁴, Wielka Wieś i Wilamów (po jednym obiekcie w każdej miejscowości)⁴⁵. W grupie wpisanych obiektów

w granicach ogrodzenia w Zespole Kościoła Parafialnego pw. Wniebowzięcia NPM i św. Jakuba w Szadku.

- 36 Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Obiektu Nieruchomego, Mogiła zbiorowa z okresu I wojny światowej (Kurhan wojenny) w Szadku, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019; K. Milewska, *Cmentarze wojskowe z okresu I wojny światowej na terenie gminy Szadek*, „Biuletyn Szadkowski” 2005, t. 5, s. 147–175.
- 37 Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Cmentarz parafialno-grzebalny pw. św. Wawrzyńca (d. choleryczny), Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 96/1841; D. Stefańska, *Tradycja powstańczych mogił w Szadku*, „Biuletyn Szadkowski” 2009, t. 9, s. 177–185.
- 38 Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Obiektu Nieruchomego, Cmentarz wojenny w Szadkowie-Ogrodzim; Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Zabytku Nieruchomego, Kapliczka w Boczkach, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.
- 39 Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Obiektu Nieruchomego, Cmentarz parafialno-grzebalny w Wielkiej Wsi, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.
- 40 Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Obiektu Nieruchomego, Ogrodzenie cmentarne w zespole cmentarza parafialnego w Wielkiej Wsi, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.
- 41 Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Obiektu Nieruchomego, Cmentarz ewangelicko-augsburski w Wielkiej Wsi, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.
- 42 Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Obiektu Nieruchomego, Cmentarz żydowski (kirkut) w Wielkiej Wsi, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.
- 43 Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Zabytku Nieruchomego, Kapliczka w Boczkach, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.
- 44 Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Zabytku Nieruchomego, Kapliczka w Szadku (ul. Osiny), Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.
- 45 *Zarządzenie nr 20/2021 Burmistrza Gminy i Miasta Szadek z dnia 3 marca 2021 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków...*

sakralnych 6% z nich stanowią kościoły. W skład tej grupy wchodzi: dawny kościół ewangelicki (obecnie rzymsko-katolicki) w Łobudzicach z I poł. XIX w.⁴⁶, kościół parafialny pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i św. Jakuba Apostoła⁴⁷ wraz z dzwonnica⁴⁸ z XIV w. i dziewiętnastowiecznym ogrodzeniem⁴⁹ w Szadku oraz kościół cmentarny pw. św. Idziego w Wielkiej Wsi z poł. XIX w.⁵⁰

Poza wyżej wymienionymi grupami w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy i Miasta Szadek swoją kartę posiada zespół dworca PKP w Wielkiej Wsi powstały w XX w.⁵¹. Zabytek ten stanowi minimalny odsetek wszystkich uwzględnionych pozycji. Podobnie minimalny odsetek stanowi ujęty w rejestrze jedyny dwunastowieczny układ przestrzenny miasta Szadek⁵². Tym samym historyczny układ urbanistyczny miasta jest najstarszym zabytkiem umieszczonym w GEZ.

46 Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Zabytku Nieruchomego, Kościół ewangelicki, ob. Filialny pw. św. Stanisława w Łobudzicach; J. Stulczewski, *Ewangelicy w okolicy Szadku i Zduńskiej Woli w XIX–XX w.*, „Biuletyn Szadkowski” 2009, t. 9, s. 87–106.

47 Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Zabytku Nieruchomego, Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia N.P. Marii i św. Jakuba w zespole Kościoła Parafialnego w Szadku, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.

48 Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Zabytku Nieruchomego, Dzwonnica w zespole Kościoła Parafialnego pw. Wniebowzięcia NPM i św. Jakuba w Szadku, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.

49 Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Obiektu Nieruchomego Niewpisanego do Rejestru Zabytków, Cmentarz przykościelny w granicach ogrodzenia w zespole Kościoła Parafialnego pw. Wniebowzięcia NPM i św. Jakuba w Szadku; Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Obiektu Nieruchomego, Ogrodzenie w zespole Kościoła Parafialnego w Szadku, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.

50 Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Zabytku Nieruchomego, Kościół cmentarny pw. św. Idziego w Wielkiej Wsi, Karta opracowana przez: A. Olszewski, 1987.

51 Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Zabytku Nieruchomego, Zespół dworca PKP w Wielkiej Wsi, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.

52 Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Zabytku Nieruchomego, Historyczny układ urbanistyczny miasta Szadek, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019; M. Kulesza, *Rozwój przestrzenny i współczesna struktura morfogenetyczna Szadku*, „Biuletyn Szadkowski” 2003, t. 3, s. 55–71; M. Kulesza, *Zagadnienia morfogenezy i rozplanowania miast średniowiecznych w Polsce*, Łódź 2011, s. 129, 221.

Motywami podjęcia się zagadnienia była chęć ukazania obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy i Miasta Szadek oraz przedstawienie mieszkańcom omawianej gminy i ogółowi społeczeństwa zabytków dziedzictwa kulturowego mieszczących się w miejsko-wiejskiej gminie Szadek. Rozważania objęły wykaz pozycji uwzględnionych w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy i Miasta Szadek, która stanowi załącznik do zarządzenia nr 20/2021 Burmistrza Gminy i Miasta Szadek z dnia 3 marca 2021 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy i Miasta Szadek.

Najwięcej zabytków wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy i Miasta Szadek znajduje się w Szadku. W mieście zlokalizowane są najstarsze obiekty pochodzące z XIII w. i XIV w. Najmłodsze pozycje ujęte w wykazie pochodzą z poł. XX w. Dominują zabytki wybudowane w XIX w. Największą grupę obiektów mieszczących się w GEZ stanowią budynki mieszkalne oraz zespoły dworsko-parkowo-folwarczne. Oprócz sporych grup zabytków w rejestrze widnieją również pojedyncze elementy, tj. zespół dworca PKP oraz układ przestrzenny miasta Szadek.

Charakterystyka wykonana w powyższym tekście ukierunkowana była na pogłębienie i usystematyzowanie wiedzy na temat obiektów znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy i Miasta Szadek. Zebrane informacje mogą okazać się istotne dla lokalnej społeczności w poznawaniu „swojej małej ojczyzny” oraz stać się inspiracją dla innych badaczy do wykonania podobnych analiz dla innych gmin.

Podjęte w tekście refleksje mają charakter zgeneralizowany i stanowią argument do dalszych bardziej szczegółowych badań, np. przestrzennych, porównujących stan Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy i Miasta Szadek z różnych lat. Wskazane jest ponadto przeprowadzenie kolejnych analiz ukierunkowanych na podjęcie kompleksowych działań na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego.

Przesłaniem niniejszego tekstu jest ukazanie zainteresowanym mieszkańcom oraz pozostałej części społeczeństwa, które zabytki są chronione Gminną Ewidencją Zabytków Gminy i Miasta Szadek.

Bibliografia

Materiały źródłowe

- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Obiektu Nieruchomego, Cmentarz ewangelicko-augsburski w Wielkiej Wsi, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Obiektu Nieruchomego, Cmentarz parafialno-grzebalny w Wielkiej Wsi, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Obiektu Nieruchomego, Cmentarz przykościelny w granicach trwałego ogrodzenia w zespole Kościoła Parafialnego w Szadku, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Obiektu Nieruchomego, Cmentarz wojenny w Szadkowice-Ogrodzim.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Obiektu Nieruchomego, Cmentarz żydowski (kirkut) w Wielkiej Wsi, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Obiektu Nieruchomego, Mogiła zbiorowa z okresu I wojny światowej (Kurhan wojenny) w Szadku, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Obiektu Nieruchomego, Ogrodzenie cmentarne w zespole cmentarza parafialnego w Wielkiej Wsi, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Obiektu Nieruchomego, Ogrodzenie w zespole Kościoła Parafialnego w Szadku, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Obiektu Nieruchomego Niewpisanego do Rejestru Zabytków, Cmentarz przykościelny w granicach ogrodzenia w zespole Kościoła Parafialnego pw. Wniebowzięcia NPM i św. Jakuba w Szadku.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Zabytku Nieruchomego, Budynek gorzelni z kominem w Prusinowicach, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.

- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Zabytku Nieruchomego, Dzwonnica w zespole Kościoła Parafialnego pw. Wniebowzięcia N.P. Marii i św. Jakuba w Szadku, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Zabytku Nieruchomego, Historyczny układ urbanistyczny miasta Szadek, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Zabytku Nieruchomego, Kapliczka w Boczkach, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Zabytku Nieruchomego, Kapliczka w Szadku (ul. Osiny), Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Zabytku Nieruchomego, Kościół cmentarny pw. św. Idziego w Wielkiej Wsi, Karta opracowana przez: A. Olszewski, 1987.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Zabytku Nieruchomego, Kościół ewangelicki, ob. Filialny pw. św. Stanisława w Łobudzicach.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Zabytku Nieruchomego, Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia N.P. Marii i św. Jakuba w zespole Kościoła Parafialnego w Szadku, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Zabytku Nieruchomego, Lodownia w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym w Przatowie Górnym, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Zabytku Nieruchomego, Obora w relikcie zespołu dworskiego w Woli Łobudzkiej Folwark, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Zabytku Nieruchomego, Relikty parku w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym w Boczkach, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Zabytku Nieruchomego, Silosy w relikcie zespołu dworskiego w Woli

- Łobudzkiej Folwark, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Zabytku Nieruchomego, Spichlerz w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym w Boczkach-Parcele, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Adresowa Zabytku Nieruchomego, Zespół dworca PKP w Wielkiej Wsi, Karta opracowana przez: W. Sowiński i S. Gliński, 2019.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek handlowy, Szadek ul. Rynek, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 41/1841.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek handlowy, Szadek ul. Rynek, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 42/1841.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek handlowy, Szadek ul. Rynek, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 46/1841.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek handlowy, Szadek ul. Warszawska, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 58/1841.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalno-handlowy, Szadek ul. Rynek, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 34/1841.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalno-handlowy, Szadek ul. Rynek, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 38/1841.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Boczki, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 78/1841.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Grzybów, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 86/1841.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Krokocice, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 89/1841.

- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Szadek ul. Kilińskiego, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 10/1841.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Szadek ul. Kilińskiego, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 11/1841.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Szadek ul. Kościelna, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 14/1841.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Szadek ul. Kościelna, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 15/1841.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Szadek ul. Kościelna, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 16/1841.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Szadek ul. Parczewskiego, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 22/1841.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Szadek ul. Parczewskiego, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 23/1841.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Szadek ul. Parczewskiego, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 24/1841.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Szadek ul. Parczewskiego, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 25/1841.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Szadek ul. Parczewskiego, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 26/1841.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Szadek ul. Piotrkowska, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 29/1841.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Szadek ul. Piotrkowska, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 32/1841.

Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Budynek mieszkalny, Szadek ul. Piotrkowska, Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 33/1841.

Gminna Ewidencja Zabytków Gminy i Miasta Szadek, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków, Cmentarz parafialno-grzebalny pw. św. Wawrzyńca (d. choleryczny), Karta opracowana przez: W. Sowiński, 2007, nr 96/1841.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Dz.U. z 2003 r., nr 162, poz. 1568.

Opracowania

Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi, Zespół Środowiska i Krajobrazu, *Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2020–2023*, Łódź 2020.

Chabiera A., Koziół A., Skaldowski B., *Dziedzictwo obok Mnie – poradnik zarządzania dziedzictwem w gminach*, Warszawa 2019.

Czyżewski B., *Cmentarz wojenny w Szadkowicach – próba identyfikacji poległych żołnierzy na podstawie zachowanych nagrobków*, „Biuletyn Szadkowski” 2022, t. 22, s. 25–71.

Czyżewski B., *Kwatera wojenna z I wojny światowej na cmentarzu ewangelicko-augsburskim w Szadku*, „Biuletyn Szadkowski” 2023, t. 23, s. 33–54.

Jankowska-Sabat M., *Zabytek nieruchomy a dziedzictwo architektoniczne. Uwagi w związku z ratyfikacją konwencji o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy*, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Przegląd Prawa i Administracji” 2012, nr 3440/88, s. 23–55.

Jasiński J., *Analiza stanu zabytków nieruchomych oraz ograniczeń w zakresie ich obrotu rynkowego w Polsce*, „Acta Scientiarum Polonorum, Administratio Locorum” 2015, t. 14(2), s. 21–39.

Kopacki R., *Szadkowski rynek – zarys uwarunkowań „rozwoju”*, „Biuletyn Szadkowski” 2003, t. 3, s. 119–126.

Kopacki R., *Założenie dworsko-parkowe w Dziadkowicach*, „Biuletyn Szadkowski” 2005, t. 5, s. 179–188.

Kopacki R., Nowak A., *Założenie dworsko-folwarczno-parkowe w Prusiniowicach*, „Biuletyn Szadkowski” 2004, t. 4, s. 31–45.

Kowara S., *Budownictwo drewniane w Szadku*, „Biuletyn Szadkowski” 2009, t. 9, s. 136–153.

- Kulesza M., *Rozwój przestrzenny i współczesna struktura morfogenetyczna Szadku*, „Biuletyn Szadkowski” 2003, t. 3, s. 55–71.
- Kulesza M., *Zagadnienia morfogenezy i rozplanowania miast średniowiecznych w Polsce*, Łódź 2011.
- Mazur M., *Metoda kartograficzna jako źródło informacji w badaniach obszarów wiejskich*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Geographica Socio-Oeconomica” 2013, t. 13, s. 41–58.
- Milewska K., *Cmentarze wojskowe z okresu I wojny światowej na terenie gminy Szadek*, „Biuletyn Szadkowski” 2005, t. 5, s. 147–175.
- Nowicki P., *Struktura funkcjonalna placu rynkowego w Szadku*, „Biuletyn Szadkowski” 2019, t. 19, s. 107–121.
- Stefańska D., *Tradycja powstańczych mogił w Szadku*, „Biuletyn Szadkowski” 2009, t. 9, s. 177–185.
- Stulczewski J., *Ewangelicy w okolicy Szadku i Zduńskiej Woli w XIX–XX w.*, „Biuletyn Szadkowski” 2009, t. 9, s. 87–106.
- Turczyn M., *Szadek na tle podziałów administracyjnych Polski*, „Biuletyn Szadkowski” 2001, t. 1, s. 65–75.

Źródła internetowe

- Zarządzenie nr 20/2021 Burmistrza Gminy i Miasta Szadek z dnia 3 marca 2021 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy i Miasta Szadek*, https://szadek.biuletyn.net/fls/bip_pliki/2021_10/BIPF5CE25FD5B4584Z/Zarządzenie_NR_2021_Burmistrza_Gminy_i_Miasta_Szadek_z_dnia_03_marca_2021_r._w_sprawie_przyjecia_Gminnej_Ewidencji_Zabytkow_Gminy_i_Miasta_Szadek.pdf [dostęp 25.05.2024].